

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1405
1505
1605
1705

Περιοχή ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Πόλη ή Χωριό Βέροια

Νομός ή Έπαρχία ΗΜΑΘΙΑΣ Μοναστήρι ή Έκκλησία Αγ. Παρασκευή ενορίας
Μακαριώτισσας.

Αρχιτεκτ. τύπος Σήμερα: δίκλιτη ξυλόστεγη βασιλική με νάρθηκα και τρι-
πλευρη αψίδα. Α' φάση: τρίκλιτη βασιλική. Β' φάση: μονόχωρος*. 14ος
Τοιχογραφίες (τμήμα του Β. τοίχου και ο Δ. τοίχος)

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ Αν. τοίχος ιερού (α' μισό 14ου αι.)
ΚΥΡΙΩΣ ΝΑΟΣ. Β. τοίχος (κάτω από το στρώμα του 1683): α' ζώνη: άγιο-
ολόσωμοι (Πρόδρομος, Αχίλλειος, Σπυρίδων, Ερμογένης) β' ζώνη: τρο-
χοί με στηθάρια (Ηλίας, Αντύπας, Γρηγόριος Ακραγαντίνος, Γρηγόριο
Μεγάλης Αρμενίας, Σίλβεστρος Ρώμης, Αβέρκιος). γ' ζώνη: Λίθος,
Επιτόμιος Θρήνος ή Κάθοδος στον Αδη.)

Β. κλίτος: τοιχώ στην κάτω ζώνη.

Δ. τοίχος: τοιχώ (κάτω από 1683)

ΝΑΡΘΗΚΑΣ. Αν. τοίχος: τοιχώ β' μισού 15ου (Β. Παρούσία) και αρχές
16ου αι. (Βάπτιση)

Χρονολογία Α' στρ. α' μισό, μέσα 14ου αι. Β' στρ. β' μισό 15ου αι.
Γ' στρ. αρχές 16ου αι., Δ' στρ. 1683.

Κατάσταση

Βιβλιογραφία Τσιγαρίδας 1985 (50ΧΑΕ), σ. 93-4. Ο ίδιος 1988 (80ΧΑΕ), σ. 20
Ο ίδιος 1989 (90ΧΑΕ) σ. 82.

Παπαζώτος 1994 φωτ. στη σ. 5.

Παπαζώτος 1994β σ. 80, 161, 162, 182-184, 218, 219, 224, 239, 265, 266-267
268, 270.

Κατά Παπαζώτο 1994β :

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ: Α' φάση: μονόχωρος ναός. 15ος αι.: Β. τοίχος επεκτάθηκε και δημιουργήθηκαν 2 τόξα στηριγμένα σε έναν κίονα. Ήθανόν το ίδιο σχέδιο να έγινε στην νότια πλευρά του μονόχωρου ναού δίνοντας τη μορφή τρίκλιτης βασιλικής.

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ: Δ. τοίχος: εξωτ. αφίδωμα πάνω από την πόρτα: Παρασκευή σε προτομή. Δευτέρα Παρουσία μαυρισμένη. Εσώτ.: κάτω από στρώμα του 1683. Β. τοίχος: Λίθος, εις Αδου Κάθοδος στην επάνω ζώνη. Στη μεσαία ζώνη επίσκοποι και προφήτες σε προτομή. Στην κάτω ζώνη ολόσωμοι οι Ιωάννης ο Πρόδρομος, Αχίλλειος, Σπυρίδων, αδιάγνωστος.

15ος αι.: Νάρθηκας: Βάπτιση, μορφή στο τοξωτό άνοιγμα.

Πετκω, 2001, σ. 12, αρ. 16

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

μέσα 14^{ος}, β' μισό 15^{ος}, αρχ. 16^{ος}, 1683

Περιοχή ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Πόλη ή Χωριό ΒΕΡΟΙΑ

Νομός ή Έπαρχία ΗΜΑΘΙΑΣ Μοναστήρι ή Έκκλησία Αγ. Παρασκευή

Αρχιτεκτ. τύπος Σήμερα: "διυζιτη" ξυλόεστη βασιλική με νάρθηκα και τριόμυρη

Τοιχογραφίες εωφονται από το μονόχωρο ναό

Αν. τοίχος ισού → α' μισό 14^{ος}

δύο όψεις Δ. τοίχου Δ. τοίχος κ. ναού Εκείτω από στρώμα 1683
Αν. τοίχος νάρθηκα → β' μισό 15^{ος}, αρχ. 16^{ος}

Β. τοίχος κ. ναού Εκείτω από στρώμα 1683

Β. υψίτος : πάνω ζωμ

- το παλιότερο στρώμα

α' ζωμ = σπόστω αχιοί (Ιω Πρόδρομος, Αχιλλεύς, Σπυρίδων, Ερμούκω)
β' ζωμ = τροχοί με ετηδαίος (Ηλία, Αντύπα, Γρηγόριος ο Αμυραντίος, Γρηγόριος ο Μεγάλος, Αρμέντιος, Σχέβερτος Ρωμύς, Αβέρκιος)
γ' ζωμ = Νίδος, Επιταίριος Θρήνος, Καϊάκος, 16^{ος} Αδμ.

Χρονολογία κρηρίον = 14^{ος} α. Τοιχό: [α' μισό 14^{ος} & μέσα 14^{ος}], β' μισό 15^{ος}, αρχ. 16^{ος}, 1683

Κατάσταση Μέτρια

Βιβλιογραφία Τσιχαρίδης 1985 (5^ο Σ.Χ.Α.Ε) σ. 93-94, Ο ίδιος 1988 (8^ο Σ.Χ.Α.Ε) σ. 20

Ο ίδιος 1989 (9^ο Σ.Χ.Α.Ε) σ. 82

* αψίδα 15x10μ. - Αρχικά τρίκλιτη βυζαντινή βασιλική, που χρίστηκε στο χώρο υπηρίον υστερορωμαϊκών χρόνων. Το Β. μυχός του σημερινού ναού αποτελεί μεταγενέστερη επέκταση προς Β. ενός μοτοχώρου σε β' φάση, βυζαντινού ναού, από τον οποίο ναός στο 17^ο α. κατεδαφίστηκε μέρος του β. τοίχου για την κατασκευή ενός διβήλου αντιστήριξης επικοινωνίας. Από το μοτοχώρο αυτό ναός, που χρονικά τοποθετείται στο 14^ο α. διατηρήθηκε, έως από τμήμα του βορ. τοίχου και ο δυτικός τοίχος, ανάμεσα στο ναό και το τάρδιμα.

Α' φάση = τρίκλιτη βασιλική

Β' φάση = μοτοχώρος

Γ' φάση = δίκλιτος ξυλόστεγος βασιλική

14^{ος}

Τόσο η διάταξη των τοιχών, όσο και η εσωτερική τους αναστήριξη τύπου κωνοειδούς στη ξυλουργική της Μακεδονίας στο α' μισό του 14^{ου} α. Το ίδιο ισχύει & στον αφορμαίο στον εσωτερικό τύπο, που υιοθετείται στη ξυλουργική της Αρ. Παρασκευής, οι οποίοι είναι "καινούριοι" τύποι στη ξυλουργική της περιόδου αυτής. Η ξυλουργική του καλ. διακρίνεται από μαζωκιστικό στο χιτισμένο ύψος και εμφανίζει τρόπος, που την συνδέει με την τέχνη του α' μισού 14^{ου} α. (βλ. Αρ. Αικατερίνη & Αρ. Νικόλαος Οργάνος & Αρ. Αποστόλος Ορφανός) αφε κατ. Χιζανδάρη - Βέροια: Παλ. Μυροπόλη, Χριστός, Βλάσιος. Ειδικότερα καλύτερα υψοφωγία και τεχνολογία στοίχια, αλλά και τεχνική Ασηρομερμής τις συνδέει με Δελφίνι (1350) και τη εντάσσονται στο μαζωκιστικό ρεύμα των μέσων του 14^{ου} α.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το αρχικό τρίκλιτη βασιλική, που χτίστηκε στο χώρο κτηρίων
ναυπορωμαϊκών χρόνων. Το β. άκρος του σημερινού ναού
αποτελεί μεταγενέστερη επέκταση της β.
ενός μονόκλιτου σε β. άκρ.,

14
15

Περιοχή Μακεδονία Νομός ή Έπαρχία Ημαθίας

Πόλη ή Χωριό Βέροια Μοναστήρι ή Έκκλησία Αγ. Παρασκευή

Άρχιτεκτ. τύπος Σήμερα: "5 κλιτη, συνόψιστη βασιλική"

Τοιχογραφίες α' στρ: β. τοίχος: 1. Ίμνη: Δωδεκάορτο & ζώ-

2. η: Άγιοι Εὐστάθιος & Τροχούς 3. Ίμνη: Άγιοι Εὐ-

σταθμιοί β' στρ: νάρθηξ: β' Περουσία & Βάπτιση

(ἀρχ. 16^{ου} αἰ)

γ' στρ: Αν. & δυτ. τοίχους: επιγραφὴ πέντε ἀπὸ

τὸ ὑπέρθυρο.

Χρονολογία α' αἰ: μ. 14^{ου} αἰ β' αἰ: β' μισό 15^{ου} αἰ γ' αἰ: 16^{ος}

Κατάσταση 5^{ος} ΧΑΕ

Βιβλιογραφία: Τσιγαρίδας 1985 σ. 93⁹⁴ 1989 σ. 82

Τσιγαρίδας 1988 (Η' ΧΑΕ) σ. 20

- ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ 1. σώζεται η παράσταση τ ου Λίθου και της εις Αδου Καζόδου.
 2. στηθαίοι σε τροχούς: προφ. Ηλίας, Αντύπας, Γρηγόριος ο Ακραγαντίνος,
 Γρηγόριος ο της Μεγάλης Αρμενίας, Σύλβεστρος πάπας Ρώμης, Αβέρκιος.
 3. ολόσωμοι : Ιω. Πρόδρομος, Αχίλλειος, Σπυρίδων, Ερμογένης.

Στο εσωτερικό του ναού βρίσκονται τοιχογραφίες στον ανατολικό τοίχο του Ιερού στις
 δύο όψεις του δυτικού τοίχου, ενώ στη νότια όψη του βορ. τοίχου του ναού και
 στους τοίχους του βορ. κλίτους οι τοιχογραφίες βρίσκονται αποσπασματικά

Α' στρ. Ν. όψη του Βορ. τοίχου
 Αν. όψη του Δυτ. >> του κυρίου ναού
 Β. κλίτος, κάτω ζώνη

α' μισό 14^{ου} α = Β. τοίχος κ. ναού

α' μισό 14^{ου} α = Ιερό
 β' μισό 15^{ου} α = γάρθηκας (β' παρουσία)
 δεχέας 16^{ου} α = " (Βαίσιση)

Αν. τοίχος Ιερών = 2' μέσο 14^{ου} αι
 Δ. τοίχος κ. ναού (αν. όψη Δ. τοίχων) κάτω από στέγη 1683

Δ. τοίχος κ. ναού } ← δύο όψεις Δ. τοίχων
 Αν. τοίχος ελ. ροήλια } → 6' μέσο 15^{ου} > δεχ. 16^{ου}

Β. τοίχος (N. όψη) → καίτω από στέγη 1683 → < συννέι
 < τρεχοί
 < 200000
 < 1' μέσο 14^{ου} αι

Β. κλίτος καίτω γαίτη

κ' μετά πυλῶνα για μέσα
 14^{ου} αι